ორი საარქივო დოკუმენტი ქართულ ისტორიოგრაფიაში გეორგიევსკის ტრაქტატის შესწავლის ისტორიის შესახებ[1]

მიხეილ ქართველიშვილი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
mikheil.kartvelishvili@tsu.ge

ქართულ საისტორიო მეცნიერებაში ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს საკითხს წარმოადგენს 1783 წელს ქართლ-კახეთის სამეფოსა და რუსეთის იმპერიის მიერ დადებული მფარველობითი ხელშეკრულების – *გეორგიევსკის ტრაქტატის* კვლევა და მისი შეფასება. თავისი აქტუალობიდან გამომდინარე ხშირად მისი ანალიზი სცდება სამეცნიერო სფეროს და სხვადასხვა საზოგადოებრივ ჯგუფებში დისკუსიებს წარმოშობს.

გეორგიევსკის ტრაქტატის შეფასება ისტორიოგრაფიაში უკვე ორ ასწლეულზე მეტი ხანია, რაც მიმდინარეობს. სხვადასხვა პერიოდში მისი გააზრება განსხვავებული აქცენტებით და მიმართულებებით ხდებოდა.

ამ თვალსაზრისით, მნიშვნელოვან პერიოდს წარმოადგენს საბჭოთა ეპოქა, როდესაც ისტორიის კვლევისა და სწავლების პროცესმა მანამდე უპრეცედენტო პოლიტიზება-იდეოლოგიზება განიცადა.

საბჭოთა პერიოდში გეორგიევსკის ტრაქტატის შესწავლა პირობითად რამდენიმე პერიოდად შეიძლება დაიყოს. ერთ-ერთი მნიშვნელოვან მონაკვეთს წარმოადგენს 1983 წელი, როდესაც საბჭოთა საქართველოში გრანდიოზული მასშტაბით აღინიშნა გეორგიევსკის ტრაქტატის გაფორმებიდან ორასი წლისთავი. გამოიცა ათობით სამეცნიერო, სამეცნიერო-პოპულარული ნაშრომი, გადაიღეს მხატვრული და დოკუმენტური ფილმები, ჩატარდა მრავალი აკადემიური და შემეცნებითი ხასიათის ღონისძიება.

გეორგიევსკის ტრაქტატის ორასი წლისთავის აღნიშვნის ღონისძიების ფარგლებში საგანგებო ყურადღება მიექცა სამეცნიერო-კვლევით დაწესებულებებს, სადაც, წამყვანი პოზიცია ეკავა იმჟამად საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტს. ეს გასაკვირი ნამდვილად არ უნდა იყოს, რადგან აღნიშნული კვლევითი დაწესებულება საქართველოს მასშტაბით საისტორიო კვლევების ერთ-ერთ მთავარ ცენტრს წარმოადგენდა და მის საქმიანობას განსაკუთრებულად დიდი მნიშვნელობა და ყურადღება ექცეოდა.

წინამდებარე პუბლიკაციაში გთავაზობთ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის არქივში დაცულ ორ საინტერესო და მნიშვნელოვან დოკუმენტს, რომელიც უფრო ნათლად წარმოაჩენს აღნიშნულ პროცესში ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის მონაწილეობას.

საარქივო მასალა სამეცნიერო მიმოქცევაში პირველად შემოდის, მკითხველს ჩვენ მას უცვლელად ვთავაზობთ. ავტორისეული სტილი შენარჩუნებულია, გასწორდა მხოლოდ პუნქტუაცია, რამდენიმე ადგილას კვადრატულ ფრჩხილებში აღდგენილია გამოტოვებული სიტყვები. პუბლიკაციას ერთვის ჩვენი შენიშვნები.

აქვე, ჩვენს სასიამოვნო მოვალეობად მიგვაჩნია მადლობა გადავუხადოთ საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის არქივის უფროსს, ქალბატონ მანანა მახატელს დოკუმენტებზე მუშაობის დროს გაწეული დახმარებებისათვის.

დოკუმენტი №1

ივ. ჯავახიშვილის სახ. ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის
ინსტიტუტში გეორგიევსკის ტრაქტატის 200 წლისთავთან
ჩატარებული მუშაობის შესახებ

ინსტიტუტის თანაშრომლებმა პირნათლად შეასრულეს ამ ხაზით დაგეგმილი სამუშაოები:

1. პუბლიკაციები – გამოქვეყნდა 1. გ. პაიჭაძის Георгиевский трактат /ორი ინსტიტუტის - სსრკ მეცნ. აკადემიისა და საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიის ინსტიტუტების ერთობლივი გამოცემა, რედაქტორები: ისტ.მეცნ. დოქტორები ა. პ. ნოვოსელცევი[3] და რ. კ. კიკნაძე[4]/. 2. ტრაქტატის ტექსტისა და სხვა დოკუმენტების პუბლიკაცია /რუსულ-ქართული, გამომცემელი გ. პაიჭაძე; 3/ ზ. ცქიტიშვილის მონოგრაფია „გარსევან ჭავჭავაძის სახელმწიფოებრივი მოღვაწეობა, 4/ ლ. ტუხაშვილის ნაშრომი „რუსეთი და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობა აღმოსავლეთ საქართველოში, 5/ იბეჭდება ც. კალანდაძის[5] მონოგრაფია „ქართველების მონაწილეობა რუსეთის კულტურულ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში XIX ს. პირველ ნახევარში 6/ იბეჭდება და იუბილესათვის გამოიცემა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნალის „მაცნე“ /ისტორიის, არქეოლოგიის, ეთნოგრაფიის და ხელოვნების ისტორიის სერია/[6] საგანგებო საიუბილეო ნომერი (1983 წ. №3), რომელიც ძირითადად დაკომპლექტებულია ინსტიტუტის თანამშრომელთა წერილებით, მიძღვნილი ტრაქტატისა და საერთოდ რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობის საკითხებისადმი.

ამის გარდა ინსტიტუტის თანამშრომლებმა რესპუბლიკასა და რესპუბლიკის გარეთ გამოაქვეყნეს მრავალი სტატია ჟურნალ-გაზეთებში.

2. სასესიო მუშაობა, ინსტიტუტში ჩატარდა: 1. საინსტიტუტო სესია, მიძღვნილი ტრაქტატის 200 წლისთავისადმი. მოსმენილი 11 მოხსენება მთლიანად მიეძღვნა ტრაქტატისა და რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობის თემატიკას. 2/ ამავე მოვლენისადმი მიძღვნილი ეთნოგრაფიული რესპუბლიკური სესია და 3/ ინსტიტუტის ახალგაზრდა მეცნიერ მუშაკთა სესია, მიძღვნილი იუბილისადმი.

ამას გარდა, მიმდინარე წლის ივნისში მოსკოვში შედგა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიის განყოფილების, სსრკ ისტორიის ინსტიტუტის და ივ. ჯავახიშვილის სახ. ინსტიტუტის გაერთიანებული საკავშირო სესია, მიძღვნილი გეორგიევსკის ტრაქტატის 200 წლისთავისადმი. მოსმენილი 8 მოხსენებიდან ორი ჩვენი ინსტიტუტის თანამშრომლებისა იყო: გ. პაიჭაძის „გეორგიევსკის ტრაქტატის ისტორიული წინამძღვრები“ და მ. ნათმელაძის[7] „საბჭოთა საქართველო სსრკ ხალხთა ერთიან ოჯახში“.

ინსტიტუტის დირექტორი გ. მელიქიშვილი გამოვიდა მოხსენებით „გეორგიევსკის ტრაქტატი საბჭოთა საქართველო სსრკ ხალხთა ერთიან ოჯახში“ სსრკ მეცნიერებათა აკადემიისა და საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გაერთიანებულ საიუბილეო სამეცნიერო სესიაზე /თბილისი, 1982 წ. 1 ივლისი/. მანვე გააკეთა მოხსენება „გეორგიევ-

სკის ტრაქტატი და მისი ისტორიული მნიშვნელობა“ საქართველოს სსრ ისტორიკოსთა მორიგ, მეხუთე „ბორჯომის შეხვედრაზე“, 1983 წ. ივნისი. ამავე „შეხვედრაზე“, ისევე როგორც წინა წლებში ჩატარებულ ანალოგიურ „შეხვედრებზე“, მეტად სასარგებლო მუშაობა წარმოებდა რესპუბლიკის საისტორიო პროფილის მუშაობის კოორდინაციისა და საერთო სამუშოების დაგეგმვა-შესრულების ხაზით.

3.ინსტიტიტის თანამშრომლები დიდძალ ლექცია-მოხსენებებს კითხულობენ თბილისისა და რესპუბლიკის სხვადასხვა რაიონების შრომით კოლექტივებში. ამ ლექცია-მოხსენებების ოდენობა რამდენიმე ასეულს უდრის.

ინსიტიტუტის დირექტორი – /აკად. გ. მელიქიშვილის[8]/ „ხელმოწერა“
პარტბიუროს მდივანი – /ვ. ითონიშვილი9/ „ხელმოწერა“

(საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის არქივი,
ფონდი 9, ანაწერი 1, საქმე 2713, ფურც. 2-3,
(მანქანაზე ნაბეჭდი, უთარიღო).

დოკუმენტი №2

ივ. ჯავახიშვილის სახ. ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის
ინსტიტუტის მიერ 1983 წელს ჩატარებული
სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ანგარიში

საანგარიშო წელს ინსტიტუტში მუშაობდა 132 უფროსი მეცნიერი და ... უმცროსი მეცნიერი თანამშრომელი, 83 უფროსი და 28 უმცროსი ლაბორანტი; მათ შორის 51 ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი, 116 ისტორიულ მეცნიერებათა კანდიდატი.

საანგარიშო პერიოდში ინსტიტუტში მუშაობდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის 2 ნამდვილი წევრი, 6 წევრ-კორესპონდენტი.

სულ ინსტიტუტში ირიცხებოდა 300 თანამშრომელი.

***

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტი რესპუბლიკის მეთაური დაწესებულებაა ისტორიის დარგში იდეოლოგიური ხასიათის კვლევა-ძიებათა წრის თვალსაზრისით და ბუნებრივია მისი მუშაობა წარიმართება სკკპ ცენტრალური კომიტეტის, საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმების სათანადო გადაწყვეტილებათა ცხოვრებაში გატარების უზრუნველყოფის ღონისძიებათა გამომუშავების ნიშნით. ამიტომ ინსტიტუტის სამეცნიერო-კვლევითი გეგმები სათანადოდ არის გადამუშავებული, დაზუსტებული და კორექტირებული სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივნის, საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის ი. ვ. ანდროპოვის10 ისტორიულ მოხსენებების, ივნისისა და ივლისის პლენუმების გადაწყვეტილებათა სახელმძღვანელო შუქზე.

1983 წელს საბჭოთა საქართველომ მოძმე ხალხებთან ერთად აღნიშნა გეორგიევსკის ტრაქტატის მე-200 წელი. სავსებით ბუნებრივია, რომ ამ საქმეში, იუბილეს მომზადებასა და მის უშუალო აღნიშვნის საქმეში ისტორიკოსებმა სათანადო როლი ითამაშეს.

გეორგიევსკის ტრაქტატის იუბილეს მიეძღვნა ინსტიტუტის მორიგი სამეცნიერო სესია, რომელიც 1-3 ივნისს ჩატარდა წაკითხული ყველა 16-ვე მოხსენება მიეძღვნა ტრაქტატის თემატიკას. უფრო ადრე 23-31 მაისს ჩატარდა ინსტიტუტის ასპირანტებისა და ახალგაზრდა მეცნიერი თანამშრომლების სესია, ასევე მიძღვნილი მფარველობითი ხელშეკრულების მე-200 წლისთავისადმი – წაკითხული იქნა 29 მოხსენება.

გეორგიევსკის ტრაქტატს მიეძღვნა აგრეთვე ეთნოგრაფთა რესპუბლიკური კონფერენცია, რომელიც ცხინვალში ჩატარდა და სადაც, ბუნებრივია, წამყვანი როლი ჩვენი ინსტიტუტის ეთნოგრაფებს ეკუთვნოდათ.

ინსტიტუტის დირექტორმა აკად. გ. მელიქიშვილმა გეორგიევსკის ტრაქტატისადმი მიძღვნილი მოხსენება გააკეთა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიისა და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გაფართოებულ სხდომაზე, რომელსაც საქართველოს მთავრობის სხდომათა დარბაზში ესწრებოდნენ რესპუბლიკის პარტიის ცენტრალური კომიტეტისა და მინისტრთა საბჭოს პასუხისმგებელი თანამშრომლები, ესწრებოდა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს წევრობის კანდიდატი, საქართველოს კომპარტიის პირველი მდივანი ამხ. ე. ა. შევარდნაძე.[11]

ინსტიტუტის თანამშრომლებმა პროფესორებმა გ. პაიჭაძემ, მ. ნათმელაძემ მონაწილეობა მიიღეს ივნისში საკავშირო მეცნიერებათა აკადემიის სსრკ ხალხთა ისტორიის [ინსტიტუტის] მიერ მოწყობილ სამეცნიერო სესიის მუშაობაში. მათმა მოხსენებებმა მაღალი შეფასება დაიმსახურა (1983 წ. 28 ივნისი, მოსკოვი).

გეორგიევსკის ტრაქტატის საიუბილეოდ მრავალი საგაზეთო, საჟურნალო სტატია დაიბეჭდა, რომელთა ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანს, აღვნიშნავთ ძირითადს.

გ. პაიჭაძე. გეორგიევსკის ტრაქტატი (15 თაბახი) გამოიცა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის სსრკ ხალხთა ისტორიის ინსტიტუტთან ერთად.

მანვე გეორგიევსკის ტრაქტატის ქართული და რუსული ტექსტები მოამზადა გამოსაცემად, დაურთო შესავალი წერილი და კომენტარები.

ლ. ტუხაშვილი[12], რუსეთი და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობა აღმოსავლეთ საქართველოში XVIII საუკუნის II ნახევარში.

შ. ხანთაძე[13]. გეორგიევსკის ტრაქტატის ისტორიოგრაფიიდან, „მაცნე“ №3.

მ. სამსონაძე,[14] საქართველოს საგარეო ორიენტაცია XVIII საუკუნეში, №3 მაცნე.

გ. მაისურაძე,[15] ამიერკავკასიის ხალხები და გეორგიევსკის ტრაქტატი, „ცისკარი“, №10.

გეორგიევსკის ტრაქტატის პრობლემატიკას მიეძღვნა და თითქმის მთლიანად ჩვენი ინსტიტუტის [თანამშრომელთა] სტატიებით არის დაკომპლექტებული ჟურნალ „მეცნიერება [და] ტექნიკის“ აგვისტოს №8.

ინსტიტუტის თანამშრომლებმა ფართო სააგიტაციო-პროპაგანდისტული მუშაობა გასწიეს რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობის ზოგადი პრობლემატიკის, კონკრეტულად გეორგიევსკის ტრაქტატის ისტორიული მნიშვნელობის მეცნიერული გააზრების თვალსაზრისით. წაკითხულ იქნა მოხსენებები თბილისის სხვადასხვა რაიონის სამეცნიერო-თეორიულ კონფერენციებზე. საზოგადოება „ცოდნის“ ხაზით ინსტიტუტის თანამშრომლები ლექცია-მოხსენებებს კითხულობდნენ შრომით კოლექტივებში. რესპუბლიკის პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ლექტორთა ჯგუფის დავალებით წაკითხულ იქნა მოხსენებები

რაიონების პარტიის რაიკომების მიერ ორგანიზებულ მშრომელთა აქტივების სხდომებზე, მაგალითად წალკაში, ამბროლაურში, ონში და მრავალ სხვა ადგილას. წაკითხულ იქნა ლექციები თბილისის კალინინის, პირველი მაისის,[16] კიროვის[17] რაიონების მიერ ორგანიზებულ თეორიულ კონფერენციებზე.

[...] გეორგიევსკის ტრაქტატის მე-200 წლისთავის აღნიშვნის საქმეში გაწეული ნაყოფიერი საქმიანობისათვის ინსტიტუტი დაჯილდოვდა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის, მინისტრთა საბჭოს და ცენტრალური პროფსაბჭოს სიგელით.

ინსტიტუტის დირექტორი (აკად. გ. მელიქიშვილი)
სწავლული მდივანი (ისტ. მეცნ. კანდ.
ჯ. ოდიშელი[18])

(საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის არქივი,
ფონდი 9, ანაწერი 1, საქმე 2693, ფურც. 1-4,
(ხელნაწერი, უთარიღო).

შენიშვნები

1 ნაშრომი განხორციელდა შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტის – „საისტორიო აზროვნების ტრანსფორმაცია: საბჭოთა საქართველოდან დამოუკიდებელ საქართველომდე (1987-1991)“ (პროექტის ნომერი FR-24-19560) – ფარგლებში. This work was supported by Shota Rustaveli National Science Foundation“, Transformation of Historical Thinking: From Soviet Georgia to Independent Georgia (1987-1991), (Project Number: FR-24-19560).

2 გიორგი პაიჭაძე (1928-1996) – ქართველი ისტორიკოსი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, წლების მანძილზე იყო საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის განყოფილების გამგე. ავტორია მრავალი საინტერესო ნაშრომისა საქართველოს გვიან შუა საუკუნეებისა და ახალი ისტორიის პრობლემატურ საკითხების შესახებ.

3 ანატოლი ნოვოსელცევი (1933-1995) – რუსი ისტორიკოსი აღმოსავლეთმცოდნე, სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი., რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის რუსეთის ისტორიის ინსტიტუტის დირექტორი, იყო კავკასიის ქვეყნების, ირანის, ძველი რუსეთის შუა საუკუნეების ისტორიის სპეციალისტი.

4 რევაზ კიკნაძე (1923-1989) – ქართველი ისტორიკოსი, წყაროთმცოდნე. ისტორიის მეცნერებათა დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტში. 1961–1963 წლებში იყო მახლობელ აღმოსავლეთ ქვეყნებთან საქართველოს ურთიერთობათა ისტორიის განყოფილების, ხოლო 1969–1989 წლებში საქართველოს ძვ. და შუა საუკუნეების ისტორიის წყაროთმცოდნეობის განყოფილების გამგე. ავტორია მრავალი საისტორიო და წყაროთმცოდნეობითი ნაშრომისა, მისი უშუალო მონაწილეობით დაიბეჭდა ქართული და უცხოური წერილობითი წყაროების არაერთი აკადემიური გამოცემა.

5 ცეცილია კალანდაძე (1914-2001) – ქართველი ისტორიკოსი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი; 1969 წლიდან იყო ინსტიტუტის საკვალიფიკაციო საბჭოს სწავლული მდივანი; 1996 წლიდან აღმოსავლეთ ევროპისა და ამიერკავკასიის ხალხებთან საქართველოს ურთიერთობის განყოფილების გამგე. მუშაობდა რუსეთ-საქართველოს ისტორიის საკითხებზე.

6 ჰუმანიტარული პროფილის სამეცნიერო ჟურნალი.

7 მაყვალა ნათმელაძე (1929-2016) – მაყვალა ნათმელაძე (1929-2016) – ქართველი ისტორიკოსი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, სხვადასხვა დროს 1965-2006 წლებში საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის უმცროსი, უფროსი, წამყვანი და მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი. მუშაობდა საქართველოს უახლესი ისტორიის ცალკეულ პრობლემატურ და მნიშვნელოვან საკითხებზე.

8 გიორგი მელიქიშვილი (1918- 2002) – ქართველი ისტორიკოსი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, 1965-1999 წლებში საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის დირექტორი; 1999-2002 წლებში ამავე ინსტიტუტის საპატიო დირექტორი. საქართველოს ისტორიის ნარკვევების რვატომეულის მთავარი რედაქტორი. მუშაობდა ძველი აღმოსავლეთის ისტორიის საკითხებზე. ავტორია მრავალი ფუნდამენტური მნიშვნელობის სამეცნიერო ნაშრომისა.

9 ვალერიან ითონიშვილი (1925-2021) – ქართველი ეთნოლოგი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი პროფესორი, 1981-2006 წლებში იყო საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის სოციალურ ურთიერთობათა შესწავლის საქართველოს ეთნოგრაფიის განყოფილების გამგე. წლების მანძილზე ხელმძღვანელობდა ეთნოგრაფიულ ექსპედიციებს. მუშაობდა საქართველოსა და ჩრდილოეთ კავკასიის ეთნოგრაფიის საკითხებზე.

10 იური ანდროპოვი (1914-1984) – საბჭოთა პოლიტიკოსი. სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივანი 1982-1984 წლებში.

11 ედუარდ შევარდნაძე (1928-2014) – ქართველი პოლიტიკური მოღვაწე სხვადასხვა პერიოდში იკავებდა სხვადასხვა თანამდებობებს 1972-1985 წლებში საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი, 1985-1991 წლებში საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა მინისტრი, 1992-1995 წლებში საქართველოს სახლმწიფო მეთაური, 1995-2003 წლებში საქართველოს პრეზიდენტი.

12 ლოვარდ ტუხაშვილი (1940-1995) – ქართველი ისტორიკოსი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერ-თანამშრომელი და საპრობლემო განყოფილების ხელმძღვანელი. მუშაობდა ისტორიის ცალკეულ მნიშვნელოვან საკითხებზე.

13 შოთა ხანთაძე (1920-1988) – ქართველი ისტორიკოსი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. წლების მანძილზე მუშაობდა ცალკეულ სამეცნიერო და ადმინისტრაციულ თანამდებობებზე. მეცნიერული ინტერესების სფერო იყო ქართული ისტორიოგრაფიისა და ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები.

14 მიხეილ სამსონაძე (1932-2019) – ქართველი ისტორიკოსი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, მუშაობდა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის სექტორის ხელმძღვანელად. სამეცნიერო კვლევების ინტერესების სფერო იყო XVIII-XIX საუკუნეების საქართველოს ისტორიის საკითხები.

15 გურამ მაისურაძე (1933-2021) ქართველი ისტორიკოსი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის შუა საუკუნეების საქართველოს ისტორიის განყოფილების წამყვანი მეცნიერ-თანამშრომელი. მუშაობდა ქართულ-სომხური ურთიერთობების, კავკასიაში ფეოდალური ურთიერთობების თავისებურებებისა და „ქართლის ცხოვრების“ საკითხებზე.

16 დღევანდელი დიდუბის რაიონი. პირველი მაისის სახელს აღნიშნული რაიონი ატარებდა 1961-1990 წლებში.

17 დღევანდელი კრწანისის რაიონი.

18 ჯუმბერ ოდიშელი (1932-1998). ქართველი ისტორიკოსი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი. პროფესორი. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიის და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერ-თანამშრომელი. მუშაობდა შუა საუკუნეების ისტორიის და წყაროთმცოდნეობის საკითხებზე.

TWO ARCHIVAL DOCUMENTS ON THE HISTORY OF STUDY THE TREATY OF GEORGIEVSK IN GEORGIAN SCHOLARSHIP

Mikheil Kartvelishvili
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
mikheil.kartvelishvili@tsu.ge

One of the significant topics in Georgian historical scholarship is the study and evaluation of the 1783 Treaty of Georgievsk between the Kingdom of Kartli-Kakheti and the Russian Empire. Due to its continuing relevance, analyses of the treaty often extend beyond strictly academic circles and provoke discussions among various social groups.

Historiographical assessments of the Treaty of Georgievsk have been ongoing for over two centuries, with interpretations varying across different periods and emphasizing distinct aspects. The Soviet era represents a particularly important phase, during which the study and teaching of history underwent unprecedented politicization and ideological framing.

During the Soviet period, research on the Treaty can be divided into several stages. A key moment was 1983, when Soviet Georgia marked the 200th anniversary of the treaty with large-scale commemorations. This included the publication of numerous scholarly and popular works, the production of documentary and feature films, and the organization of various academic and educational events.

Special attention during the bicentennial celebrations was given to research institutions, notably the Ivane Javakhishvili Institute of History, Archaeology, and Ethnography of the Georgian SSR Academy of Sciences. This institute held a leading role in historical research across Georgia, and its activities were accorded exceptional importance and visibility.

This publication presents two significant documents preserved in the archives of the Georgian National Academy of Sciences, which illuminate the institute's role in these commemorative and scholarly processes. These archival materials are published here for the first time in the academic literature, presented verbatim to the reader. The author's style has been preserved, with only punctuation corrected and missing words restored in square brackets where necessary. The publication is accompanied by our editorial notes.